

1. a₁stakipa onsp^ewa xi¹an bina- of bina- of
xin zaba₁η // ækstar = ekster //
2. manvunt- of min kamara²t ista blumə gongita
// ont xi:ta = hij is eraan bezig //
3. te.gawo²rdax spinaxa ale. naxm²met mofinas-
of masinas
4. sp₂.jan iszwa₁.r wa. rok // la. stax //
5. vpdaxip kre.gaxa vaxsx²malt brō. ut
6. dā t₁r morman hetan- of: hedan sp₁r₁ntā²
inzinvinjā²
7. dā sx²por lækta zin ləpanaf
8. Indifabrik isniks bari: on
9. kum₁shi: ar min kintjā
10. meestal de naam gezegd bv. kempor man gevoms
fi: ar gl₂.ra - of gl₂skas - of pætyas bi: ar // b₂.s-
laas // om pætyā kofi in baalderen gezegd // -
ouderwets: m kan = 1 l. - en halve kan = 1/2 l.
11. br₁.jons fi: ar pōntkersā // mæts₂ = moellen //
(kriksa zjn zwarte wilde kersen - krikskas is het
verkleinw. - kresaltjās - kleine pruimen) // onsp₁ka-
spanen mandje (plat) waarin 2 kilo aardbeien en
rode bessen gaat //
12. xā hēbā metsin v₁:vā (i-clement zwak) drikan
win v₁x²drun₁ka of v₁x²zō. p₂a (dit platter)
13. hē: w₂. min medan knnpol tēlif // dweiga n. gēb₁
14. ik hē₁ of het sin kni gaxi: on // knijā // v₁ptā
knē: jā zou in Gent gezegd worden volgens de zegsluif //
15. vastals. vōnt woertni f₂al mē² g₂v₁:²t - of
gāh₂.wā // kermās h₂.wā //
16. ik bin blē: i da kni - of dadakni mē h₁li megā-
g₂. on bin
17. ik hēb₁ of het ni x²ad₁. n - h₂. ar
18. wi hēdātan gā₂. n di - of dāndijā did₂. r
s. n k₁mp
19. sp₁r₁n - sp₁r₁nōwēpā - sp₁r₁nōjā₁. g₂²
20. pæ₁t - m₁ts (bv. vrouwenmuts) - b₂.η - b₂.nā. ut (ook
in de bet. van gierig) - - wē: i (i-clement zwak). padastu. t-
on k₁r. k₂ (mv. k₁k₂) - spanavos. g₂l (vader jansen) of
spanav₁φ. g₂l (zoon jansen) // an y. l is een nachtvlinder //
21. di kē₁. al maktā dā hē. lā wē. al (ouderwets) of
wē. rōlt (moderner) on₁t fæxtā
22. ik sājā kre lōkās xē. vā (kralā = kralen)
23. Injalant bet- of lit f₂. al s. w₂axē. p₂a - of s₁xē. p₂a
avbrē. h₂
24. onkont hēd₁m s₂an kē. ar gābē. t₂ // onk₁nā. ut = een beet //
25. gē₁fmin t₂wē. j bre. jāste. nā - brejār - dān brē₁tstā
26. dastambe. lt dāste. d₂r nime²
27. di kē₁. l hēd₁nlē. vān axangrō. t₂amānē -
// axon ty. s v₁pānzē. ar h₂φ. f₂t //
28. lysafē² isni indān kē: m₂l gābē: vā // hētan
kē: m₂y. t x₂māto //
29. dā x₁ob₁bla. g₂ zin met omē: st₂r n₂t dā zē. d₂gawest
(mē: st₂r is ouderwets - s₁x₁olkinds² is wel heel negies)
30. ik antox ni k₁vmā v₁rdak₂. ut bin
31. dā be. stax. p₂a grā. x s₁p₁fan l₁n₂. t mē. l // d₁r₁. η k₁on
32. hē: kanigon ar bē: j₂ā - of wa. rōk₂ - hē: hē₁
pininds₁kē. al // nā² dān ar bē: t // pininds₂k₂. p //
33. stē k₁x₂anste: al indim b₁esom
34. nē. d² mē t₂ kē. ar g₂als w₂r ook woert nime² g₂sp₁lt
// sp₁ f₂. t₂ // - De oude heer jansen heeft nog wel g₂h₂ g₂olt -
vroeger waren er in Bemmel beugelbanen, waarvan
er 2 overdekt waren.
35. xē₁ - of h₂φ ik hēdu - of hē lu at wē kē. ar g₂rup₂-
of ik hē. j₂ al t₂wē. i kē. ar g₂aw: p₂a // ik hē d₂. ut
voornaamwoord hierin met klemtoon //
36. di pē. r is n₁izip d₂r itān ox w₁. t₂ p₁. t₂ in
37. x₂zin wē₁ naratlant (blant ligt dicht₁er bij) - of
narat f₂elt (t₂f₂elt verder weg). bok bouwland wordt
er onder gerekend.
38. xā hēd₁m ersinsānts - of ersdāsānts hēlōp₂ v₁p₂. k₂
39. hā. i kalot nō. t₂ wit brēp₂ - of s₁x₁p₂a
40. x₁ista hēlōfan dā rō. t₂ m₂kwit (karnemelk is m₂. t₂ok)
41. dā man m₂of₁rsin v₁. ut v₁p₂ k₁vmā
42. Indāw₂. l x₂wē₁ m₂ s₁x₁av₂. t₂ok // end₂s₁ hēld₂ //
43. hē: hē f₂ p₂ea. t₂jas amdati sta. rō k₂s // f₂φ d₂r₁ k₂t₂ //
- // f₂φ p₂rs. t₂s is moderner //

44. we: msta d. r da hēlafan hēta engeli dā
andæra hēlaf

45. hēlaf: is tabet ɔp b. ɔ rā

46. ɔn zā mætsaldar isovæt axan aux // lēlaka vætā ux
tegen of over di kke vrouw gezegd

47. zādā ndarām witferst kaⁿ spr=ŋā - tχiŋ
amānwēdas xap

48. dā m bōs. ɔ m kwe. kā^c zaldā m bōs. ɔ m ē. n tō // grē, fōs
andere manier van oeten - amēntā = een andere soort
op takken zetten

49. du erizet fr^r nstā^r is d^r i x (fr^r nstā^r = blinda = ty. kō)
du erizet rā. m is d^r i x (rā. m is vy. tō met omlijsting)

50. t bā g i n t a l o e . j ā v r i d a e r s t a m i s - o o k v r u x k e r a k -
d a l a t a k e r a k - t l o f - (d a v e s p a s i s g e e n d i e n s t i n
de parochie kerken) // t f e s p a s b r o s . ɔ t = brood, dat
4 uur wordt gegeten

51. b e t s p r e . i - k i k s d r i t l - v a s p r e . i j ā - y t s p r e . i j ā
y t s t r a e j ā (v e r b r e i d e n) - y . t b r e . i j ā - k l a . m a k a -
d a m i s t y . t s t r a e . j ā - a n b o t a r a m m a . k a - o o k s m e . t a
// t b e t f e s p r e . i j ā = het bed opnieuw opmaken - a n x i k a
v a s p r e . i j ā = een zeke verbedden // b l e . i k = bleek //
// t b o t a t n i = het gaat niet goed // b o t a r = ere: kals
d a b a = aardelaters zoeken

52. dā wif hēta^c hē. ɔ r - of hē t hē. ɔ^c l e t a a f k n s p a

53. z i n v a . d a c h e t a m z e s j o . c l a y n a c s p o l l o t a g d i . ɔ n

54. i k h e t a m a f x a r a . j ā a m x o l s . ɔ t n e v a n a t w s . t a c
t a g a . ɔ n

55. v a l . l a v e . r a (d i t w o o r d g e b e j i g d d o o r d e k o o p l u i) - o f
v a l . l a m a . l a (d i t w o o r d b i j d e b o e r e n l e t e r b e k a n d) z i j ā
n i f . l i n d e r a s t r e . ɔ k - e n o n d e r a k o n t a r e . i j ā

56. e . r d a p t a - o f s t e n a - o f h o e . l a (g r i j s m e t b l a u w e s t r e e p e n)
x i n i f . ɔ w e r t

57. d a s p . t a r s t e . b e . i d a n d s . v a - d a n h e a r t

58. i m e r t i x a t n o x t a k a w e t a m t a b a l s o f a m t a s t o e . t a -
b a l s (h e t s p e l w o r d t g e s p e e l d m e t g u m m i b a l)

59. d i k e r . c s g i v a n h e l d a c l i x n i w a . o o k w a c - o f i s t n i

60. h e . i t e v k a t p e t o n d a s t a r t // t w e . i p e r . c t l //

61. v r u g a e k w a m a g e l i h i : ɔ a l a j a . r n a c d a k e . t a m a s

62. d a p a . t a r z e . i d a d a n z a l i v a n h e . ɔ r v a l m a . k t i s

63. g a z a x m i n - o f m a w a l m a c g a z e . i n i r k s t e g a m a
o f m i n

64. d a z w a . l a w a x n l a g a . u w t a r l x k u m a // v a r a m //

65. g a . j (a) v a n d a . x n i k a . r t o

66. e . t a r e . i o k x e r n (g e z e g d d o o r o u d e m e n s e n u i t
kekerdom; ligt ten zuiden v. d. Waal) - o f . x r a . x
k e . ɔ s // b a g t a t f a n i s // s x e . ɔ k = ham //

67. z a n - o f z i n m o s . t a c i s k a p s t - h e . i k a w e . g a s -
m a n k a n e n t n i w i j a c

68. t i x a n w a . z a m a n d a x a w e s t e n t i z a n z a x t a n s . v a n t

69. d a j o e n s k a l a p v p t a b l o s . ɔ t a (v y . t) (v y . t k a n w e g -
g e l a t e n w o r d e n)

70. d a . r i z a n - o f z i t a n b a i s t i n d a k a n // d a k a n
i s x a b a r s t a //

71. i k w a w d a t a p a s a m b r i : f b r a x

72. i k h e p i n o n a t h a r t

73. z h a n m e g i n e . i g a w i x a m i n s a a m g a . ɔ n

74. n o t s x o f t a s p a n a w a t p e r t f l a d a n e . i j ā k a i c (z e g s -
lieden twijfelden of het s x o f t a o f s x a f t a m o e s t z i j n)

75. i k h e b a m b i t j a k o s . ɔ r s v a n v r e d a m i d a x a l

76. d a z o s . ɔ n v a n d a k o s . ɔ n i ŋ i x o k s a l d o . ɔ t x a w e s
// d a j u ŋ a v a n i e d e r a n d e r //

77. w i t j a g i n r a t m a r . k a c o f w a . g a m a . k a c t a w o s . ɔ n a -
a m b o s . ɔ x (r a t m a r k a r i s o u d e r w e l s e r)

78. d a r o s . z a h e b a l a n a d a . ɔ n (v a d e r f a n s e n) - o f
d a . r n s (z o o n f a n s e n) // t o . v a = loven //

79. i k x a l p f t a r g i n w o s . c t f a n - o f n i r k s f a n - o f :
g i n m i t a c v a n

80. t k i n t j a w a s d o s . ɔ t v a r o l a t x a d a p t k a n w a r a - o f
v a r d a z a t k a n a d o s . ɔ p a (e e n e n k e l k e e r h o o r t m e n
voor dope d f . ɔ p a z e g g e n)

81. h e . i h e l o s . ɔ p a n d a o s . ɔ g a e n o s . ɔ r a // x i p o s . ɔ g a
d o o r l o p e n d v o e h t i g e o g e n , w a a r d o o r o o g l e d e n r o d e r a n d j e s
krijgen //

82. h a r d e z j a i s m e d a n t e n a k a n o r a t b o s x a g a . ɔ n
a m b e r a m b e . z a t a p l a k a

83. daz transport al ytile. ^{or}
84. he: i xeta zinkε. ^{or} s enkε. ^{or} sto hart // he: i
xeta an ke. ^{or} ty. // syra. wa = schreien //
85. da mē. nō xaxtnε. ^{or} kō andō. ^{or} s as xε. ^{or} t en
gu. t // da rikdum //
86. hālimont is dē. ^{or} x fanolōndōrs // mul is plat //
87. di wex didu. ^{or} t nōga l - daz an m wex dō. ^{or} z k n -
dō k n zāt an m wex // bōxtax //
88. ikōx fūda kle. ^{or} nōjy ntr m kō (an t r m o l k o
voor koekjes)
89. da m b v k is dō. ^{or} t xōgō. ^{or} n am d a t i an k r s t
indā k ε. ^{or} l h e g a k r e. ^{or} i g a // dō. ^{or} t xōgō. ^{or} n ook gezegd
van een mens - kōpōt xōgō. ^{or} n gezegd van een dier //
90. zin lit jō was kō. ^{or} t m a w x g u. t
91. indax d. ^{or} dy. w - of g. t a z o n i z ā t o t h e. ^{or} s t a
92. m s x a t a. ^{or} m a x u t k a n a. m i k r
93. k y. k m i n h u i t i x u r - of z y. k i s n a r m i n h u i t
94. i k w e t n i w a z a k a m m a g a n x y. k r
95. an kō. ^{or} w a k e l d a. ^{or} s i x u. t f a z ā t t r i. ^{or} s
96. i k m a s s a b l u t d r e i n k a m o n t a s t a r o k r
97. i k m u d e r k ā t f u r i n d a s t a l k r a e. ^{or} j a // f a r d a z a e l
k r a e. ^{or} j a (d a z a e l i s d e v o e d e r g o o t) - d a b e. ^{or} s t a
v u z a = de koeien voederen //
98. m i n b r y. ^{or} z w a s m y. ^{or} s
99. d a m e l a k t u. ^{or} z m a k t a n g r o s. ^{or} t o r u t
100. d i k e z n a m e l a k i s d a n n e n x u. ^{or} s - s t y. ^{or} r a m
d a r m a m e. ^{or} t z a x
101. w a z o w a d i p a t i n a n y. ^{or} z k l n o d i x m a. k a. ^{or} - of
d a m p r a
102. d a t v e l n i. ^{or} k s v r n m t a z e g a - a) h e. ^{or} i s a k y. ^{or} s
b) d a z a n s a k y. ^{or} s w a r a k ook wa. r a k
103. h e. ^{or} i k a m n o s. t x i. m o n y. t t a l s. t
104. i n i t a l i j a z i n d a t b a. r a g a d i v y. ^{or} s p e. ^{or} j a
(d y e. ^{or} j a = speeksel verwijderen - g a p e. ^{or} j e - k o t a -
o v e r g e e n)
105. d o e r a f h e. ^{or} i d a. r a p t a d a. ^{or} w a
106. i n n i m w a. g a h e b a z a o n t a k f a n d a b r a x
a f x a v s. z a // i m b o s. ^{or} m //

107. g a m u d a n s f a e l a s s k u m a k i. k r
108. h e. ^{or} i s f a n l d. ^{or} v r g a k u m a m e d a n g u j a - of
f l e i n k a z a k m e x e. t t // m k n i. ^{or} p //
109. d i d d. ^{or} t s f a n l y. k a k a. ^{or} t // a n l y. k a b o s. ^{or} m //
110. a n g a t r a. ^{or} w a z v r a. ^{or} w m a k l a n a. j a // n a. m a s i n //
111. i k h e p h i. ^{or} z g r a e s x a z a. ^{or} t m a z a t w a s x i n g u. t s a. ^{or} t
112. d i m b r a. ^{or} w a. ^{or} z e. ^{or} t d a d a t n o x t a d y. ^{or} s z s a m t a
b o. w a
113. b a. ^{or} k a - i k b a. ^{or} k - g e. ^{or} i b a. ^{or} k - h e. ^{or} i b a. ^{or} k - b a. ^{or} k t i -
w e. ^{or} i b a. ^{or} k a - z k b a. ^{or} k t a - g e. ^{or} i b a. ^{or} k t a - h e. ^{or} i b a. ^{or} k t a -
w e. ^{or} i b a. ^{or} k t a - w e. ^{or} i h e b a g a b a. ^{or} k r
114. b i j a - i k b i. ^{or} j - g e. ^{or} i b i. ^{or} j e - h e. ^{or} i b i. ^{or} j e - w e. ^{or} i b i j a -
b i j a w e. ^{or} i - i k b o s. ^{or} j - i k h e x a b o s. ^{or} j a - b o. ^{or} s j a l l i o s k
115. t i x a n k l e. ^{or} i n t j a m a. ^{or} z a n f e. ^{or} i n t j a (v a n s i g a a r g e z e g d)
// a n f i n p a e r k a e n h e. ^{or} i s f i n a k a s (e e n k i n d) - h e. ^{or} i
ook gebezigd als er van een meisje sprake is //
116. g a k l a n (t) h i. ^{or} s e. ^{or} i z o k r i g a a p t a m a. ^{or} r t (b o. i n
Nijmegen da ly. z a m a. ^{or} t)
117. h e. ^{or} i h e g a z e. ^{or} t (v a d e r j a n s e n) o f g a z e. ^{or} i t (z o o n j a n s e n)
d a t i a m i n o f a n m i n z a l d i. ^{or} n k a // d i. ^{or} n t a z a. n //
118. d a m e. ^{or} i t s e. ^{or} i d a t i g a l i k h a. ^{or} t
119. d a z w a. z a v e. ^{or} i f p r e. ^{or} i z a // v i f t i n - v i f t a x //
// t a p r i. ^{or} z a = te prijzen //
120. i n d a z d i n e. ^{or} i k l i g a v f l e. ^{or} i k a l s
121. t w a. ^{or} t a z z a l d a. ^{or} t a k g a n h o s. ^{or} k a - t k o k t a. ^{or} t
122. b h o s. ^{or} j i s n o x y. ^{or} n - t i s n o x m a. ^{or} z p a s x a m a. ^{or} t
123. m a. ^{or} j a n e. z a m a. k a z a m e d a n d o j a. ^{or} z v a n a n e. ^{or} i
124. d a b r e m p k a z a l d a. r s l a x k l n a g r u j a // h e. ^{or} i g r y. ^{or} t t //
// n i g a m e k l a k // h i k a n i g r a e. ^{or} j a o f b l a e. ^{or} j a //
125. d a p o s t o s. ^{or} z h e g u j a w i n
126. a n s a. ^{or} w a h y. s i s a f x a b r a n t
127. d a r o s. ^{or} m s p i t s y e t a e. ^{or} s j a r v a n d a k u
128. d a k o e s t a r l a e. ^{or} t - a n k r y. s - t w e. ^{or} s k r y. z a
129. d a b o s. m r v a n d a k r a e. ^{or} s w a. g a l y. g a d f. ^{or} z
d a r d a z w a. ^{or} z t a
130. d a t w e d o e. ^{or} s t a z a s k w a. m a o f k w a m a n a. ^{or} z
b y. t a // m u f a l //

131. xəhɛbənɪm blɔntɛn blɔ.ʷ (u-element ondui-
delijk) gəslar. gə

132. də sɔ.ʷ sɪxən bɪtʃə dɪn - flɔ.ʷ

133. dəs nɛ.ɪ lɛ.ɪ dɪk

134. tɛs mərə. kəl lan gələjə dəkugəzi. n hɛp
|| tɛs al xɔs lan || mɛ.ʷ wəxhɛ.ɪt ||

135. nɪm wɛ. gə wɛrt nɔ.ʷ m hɛ.ʷ lənɛ.ɪ jəstat
|| nɪ.ʷ wɪpɔ.ɪt ||

136. du. n - ɪk dɪjət - gɛ.ɪ dy. dət - hɛ.ɪ dy. dət - wɛ.ɪ
dunət - gɛli du. nət - ɪn li du. nət - ɪk dɛjət - gɛ.ɪ
dɛ. jət - hɛ.ɪ dɛ. jət - wɛ.ɪ dɛjənət - gɪli of gɛli
dɛjənət - ɪɛ.ɪ of ɪn li dɛ. jənət - dɛ. jɪkta -
dɛ. ɪtma - dɛ. jəɪn li st mɑ

137. dɔs. pə - dɔs. ɔ pɪjɛrək - dɔs. ɔ pɪfont - də sɪldɔ. tɔ
ən sɪldɔ. tɔ (het eerste is ouderwets(er))

138. dɔsɔ - hɛ.ɪ dɔs - hɛ.ɪ dɔsɔ - hɛ.ɪ hɛxɔdɔs

139. bɪndə - ɪk bɪn - gɛ.ɪ bɪn - hɛ.ɪ bɪn (ət fas) - wɛ.ɪ bɪndə
goeli en gɛli bɪn - ɪɛ.ɪ en ɪn li bɪndə - bɪnti -
bɪnti - ɪk hɛxɔbɔndə

140. Locale Landmaten: ɔma. ɪ ɔ ɔ = ɪ 80 are (Personen van
landmaten niet goed op de hoogte) - ɔn ruy = ɪ 14 m² -
ɔm bɛndə = 1 ha.

141. Locale Waternamen: də wɔ. l. - dərɪn - də wɛtɔɪɪŋ (= de
Linge) - də strɪn (stuk oude rivierbocht buiten dijks) -
də rɔndy. tɔs kɔlɔk - də vɔ. lɔɔ ɪɛ. ɔx (hoofdafwa-
tering naar de Linge) - də grɔ. f = də sloot

De naam van deze plaats in haar eigen dialect is: bəmɔl

De inwoners heten: bəmɔls

Een spottijmsje is: wa fan hy. ɪ skɪmptə ɪ y. pt
wa fan bəmɔl kɪmptə vɛt

Aantal inwoners op 1 jan. 1956: het dorp Bommel ɪ 3000 inw. Tot de gemeente Bommel horen:

Ressen, Angeren, Doornenburg, Haalderen en Bommel. De gemeente Bommel heeft ɪ 9500 inwoners.

Caaltoestand. De voornaamste gedeelten zijn: tɔɔɔɔp - tɔs. ɔx - vɔtə plɔk - ɪnɔtʃɔsɔntɔl -
ɔptə tɛ. zɔlɔ.ɪ - də pɔ. s (dit is werkelijk een Betuwe pas geweest) - tɔ.ʷ wɔ kɛrɔkɔsɔf - də mɔsɔ wɛ. j -
vɔtɔn hɔ. vɔl - də vɪ. stɔp. vɔl - də kɔtɔlɛ. gɔɪ - də bɔɪ. stɔpɔldɔɪ (hierop liggen steenfabrieken).

De hele bevolking spreekt het dialect, en meer de omstandigheden in min of meerdere mate.

Abiddelen van bestaan: gemengd bedrijf (landbouw + veeteelt) - fruittoelt - groentotoelt onder
pluut glas (overwegend kleinbedrijf) - steenfabrieken onder Haalderen, een pannenfabriekje - een vruchten-
verwerkende fabriek - fruitveiling (te Ressen) - pottenbakkerij (sier aardewerk) onder Haalderen.

Zeglieden. 1. Wilhelmus Theodorus Jansen; 76 j.; hier geb.; oud-gemeentesecretaris;
heeft hier altijd gewoond; V. van hier, M. van Kampen. spreekt gewoonlijk een min of meer beschaafd
Bommels. Dit hangt af van de personen, met wie hij spreekt.

2. Arnoldus Hendrikus Jansen; 44 j.; hier geb.; gemeentesecretaris; heeft hier altijd gewoond;
V. van hier, M. van Costerbeek. spreekt naar de omstandigheden als 1. Zoon van 1.